

Z HISTORII KINA

Anna Korwin: między sceną a ekranem

ARTUR PATEK

Po drugiej wojnie światowej na Wyspach Brytyjskich znalazło się wielu polskich aktorów i aktorek. W następnych dziesięcioleciach, z różnych powodów, przybywali kolejni. Wielu podjęło wysiłek odnalezienia się w nowym środowisku. Udało się to nielicznym. Na przeszkodzie stały bariera językowa, wschodnioeuropejski akcent, brak znajomości miejscowych realiów i układów, stygmat przybysza z zewnątrz. Toteż dla sporej części pozostanie przy zawodzie było możliwe tylko dzięki współpracy z teatrem polonijnym. Na rynku brytyjskim łatwiej było zaistnieć tym, którzy znaleźli się tu we wczesnej młodości, ukończyli tutejsze szkoły, wykazali się pracowitością. Należy do nich Anna Korwin.

Urodziła się w Warszawie jako Joanna Korwin-Kochanowska¹. Ojciec, Jan Kazimierz Korwin-Kochanowski (1897-1970) był rentgenologiem, adiunktem Uniwersytetu Warszawskiego. Pochodził z Odessy, większość jego rodziny zginęła po przewrocie bolszewickim w Rosji. Jemu udało się przedostać do Polski. Po wybuchu wojny walczył w kampanii wrześniowej. Trafił do niewoli sowieckiej. Po zwolnieniu wstąpił do formowanej w ZSRR armii gen. Władysława Andersa. Z wojskiem polskim przeszedł długi szlak – przez Palestynę, Egipt i Francję. Po demobilizacji zamieszkał w Wielkiej Brytanii. Był rentgenologiem w Southlands Hospital in Shoreham by Sea (Sussex). Był również cenionym artystą malarzem, członkiem Sussex County Arts Club².

Z Polski Anna Korwin wyjechała, będąc małym dzieckiem. Była na wakacjach z matką we Francji, gdy wybuchła wojna. Pozostała poza krajem. Później, już po wojnie, wraz z rodzicami przeniosła się do Anglii. Wykształcenie zdobyła we Francji i Wielkiej Brytanii, dzięki czemu dobrze poznała język i kulturę obydwu krajów. W Anglii ukończyła Old Vic Theatre School w Londynie. Po studiach współpracowała z działającą na Wyspach La Troupe Française, kierowaną przez Pamelę Stirling i Gastona Richera. Grała w wystawianych przez nią sztukach z repertuaru francuskiego (np. w *Chorym z urojenia* Moliera). Przedstawienia te były prezentowane w języku francuskim w szkołach średnich i na uniwersytetach³.

Ważnym rozdziałem w życiorysie artystycznym Anny Korwin była współpraca z Joan Littlewood i jej grupą teatralną znaną jako Theatre Workshop. Współpracę tę zapoczątkowała rola Marii Curie w sztuce Ewana MacColla *Uranium 235*, wy-

stawionej w maju 1952 r. w Embassy Theatre w Londynie⁴. Przez kolejnych kilkanaście miesięcy, do września 1953 r., Korwin była stałym członkiem zespołu. W tym czasie wystąpiła w 9 przedstawieniach, m.in. w sztukach Szekspira, Moliera, Arystofanesa, George'a Bernarda Shawa i Eugene'a O'Neill'a (rola tytułowa w *Anna Christie*, czerwiec 1953). Littlewood, uznawana dziś za jedną z najciekawszych indywidualności teatru brytyjskiego lat 50. i 60. ubiegłego stulecia, poszukując nowych rozwiązań, odrzucała tradycyjne formy teatralne. Założony przez nią lewicowy i pod wieloma względami nowatorski Theatre Workshop, początkowo objazdowy, od lutego 1953 r. mieścił się w Theatre Royal w Stratford (w północno-wschodniej części Londynu). Na początku warunki pracy były spartańskie, ale po kilku latach przedstawienia Littlewood zaczęły być wystawiane na West Endzie⁵.

*Joan była ostra, szczególnie w stosunku do młodych wrażliwych aktorek. Jaka ja byłam. Dlatego po dwóch latach odeszłam, gdyż czułam, że muszę dojrzeć i odnaleźć siebie. Zawdzięczam Joan naprawdę bardzo dużo (nauczyła mnie o wiele więcej niż studia w Old Vic Theatre School). Ale – podam przykład: grałam Rainę w „Arms and the Man” w Theatre Royal, Stratford East. Joan przyszła do garderoby w czasie przerwy i powiedziała: „To było bardzo, bardzo dobre. Wspaniale. Ale jutro musisz zrobić to inaczej”. Teraz, dzisiaj, rozumiem co to oznacza, ale wtedy to mnie męczyło: „Co mam zrobić jutro?” (...) Joan miała znakomitą metodę pracy, ponieważ wspólnie czytaliśmy sztukę, dyskutowaliśmy ją i występujące w niej postaci, i zaraz szliśmy na scenę. (...) Instynktownie wiedziało się, gdzie się jest. Nie ograniczała aktorów, jak czyni to wielu innych reżyserów, którzy przychodzą i przesuwiają cię jak figurkę w szachach*⁶. Po opuszczeniu zespołu Korwin przez kilka lat mieszkała we Francji i na pewien czas odeszła od teatru. Z Theatre Workshop spotkała się jeszcze raz, w 1958 r., w sztuce *Celestina* Fernando de Rojas w reżyserii Littlewood⁷.

Współpraca z Theatre Workshop w jakimś stopniu zapowiadała późniejsze predyspozycje do ról często niedużych, ale wyrazistych. Warunki zewnętrzne, oryginalna południowa uroda, szczupła sylwetka, oszczędne środki wyrazu predysponowały ją do ról postaci cudzoziemskich, a równocześnie wyróżniających się wdziękiem. Na te atrybuty Korwin zwróciła uwagę po latach Joan Littlewood (*glamorous Joanna Korwin*)⁸. Mocną stroną jej aktorstwa, co podkreślali później recenzenci, był gest, spojrzenie.

Wprawdzie częściej niż na scenie Anna Korwin występowała na planie filmowym i telewizyjnym, ale najważniejsze role zagrała w teatrze. Współpracowała, poza wspomnianą Joan Littlewood, m.in. z Bernardem Milesem (*The Bacchae*, 1964), Simonem Callowem (*The Passport*, 1985), Arnoldem Weskerem (*Shylock*, 1989) oraz reżyserami polskiego pochodzenia: Andrzejem Wiśniewskim (Andrew Visnevski, *By Whatever Means*, 1991) i Heleną Kaut-Howson (*The Ceremony*, 2003). Wśród aktorów, którym partnerowała, byli Joss Ackland i John Woodvine (*The Bacchae*), Margaret Rawlings (*Torpe's Hotel*, 1965), Judy Campbell (*The Old Country*, 1978), Peter Bayliss (*The Passport*), Frank Barrie (*Shylock*).

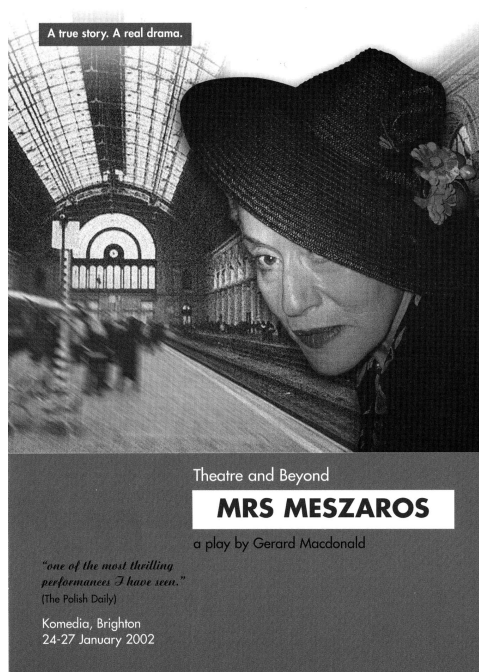
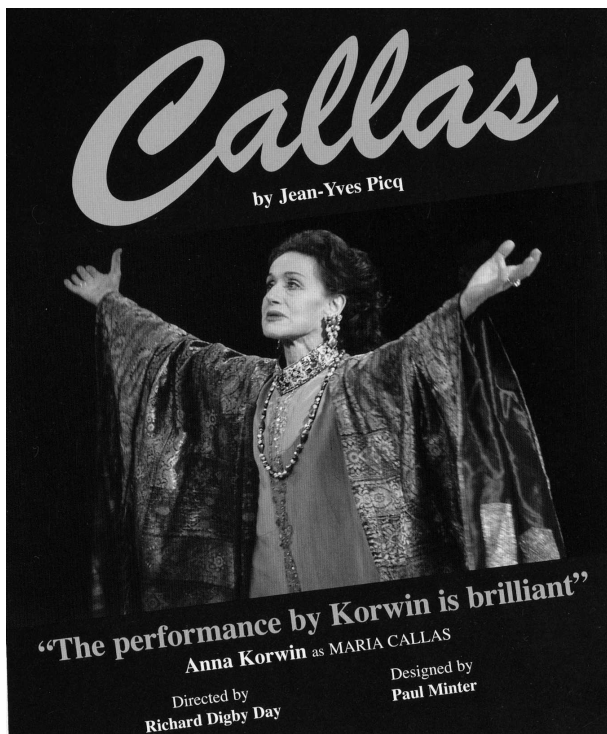
Wyróżniła się w trzech adaptacjach kameralnych sztuk współczesnego dramaturga francuskiego Pierre'a Bourgeade'a. W dwóch – *The Passport* (1985) i *By Whatever Means* (1991) – zagrała role główne. Jedno przedstawienie – sztukę o Friedrichu Nietzschem *The Eagle and the Serpent* – reżyserowała (i wystąpiła w niedużej roli siostry niemieckiego filozofa). Wszystkie trzy wystawił niewielki

awangardowy teatr Offstage Downstairs mieszczący się w londyńskiej dzielnicy Camden Town. W świecie bohaterów Bourgeade'a Korwin dostrzegła ciekawy dla siebie materiał artystyczny i przyczyniła się do londyńskich premier tych sztuk, dokonała również ich adaptacji i tłumaczenia na język angielski, pozyskała reżyserów i wykonawców⁹. Przedstawienia spotkały się z zainteresowaniem (choć wystawienie *By Whatever Means* nie było sukcesem)¹⁰, ukazały się liczne recenzje¹¹. Zdaniem krytyków stworzyła niebanalne, ciekawe kreacje. Ze współpracy z polską aktorką był zadowolony reżyser *The Passport* Simon Callow¹². Ciepło powitano także reżyserski debiut Korwin – „The Guardian” nazwał go *zręcznym i byстрыm*, „Time Out” pisał o *dobrej produkcji*, a „The Jewish Chronicle” o *porywającej (gripping) reżyserii*¹³.

Treścią sztuki o Nietzschem było niespełnione uczucie niemieckiego filozofa do Lou Salomé (późniejszej współpracownicy Sigmunda Freuda), zakończone długotrwałą frustracją. W głównej roli wystąpił Władysław (Vladek) Sheybal¹⁴, a partnerowali mu Ian Flintoff jako Paul Reé (przyjaciół i uczeń Nietzschego) i Catriona MacColl jako Salomé. Przedstawienie odbiegało nieco od pierwowzoru tekstu, gdyż z inspiracji Sheybała i za zgodą autora został dopisany prolog wyjaśniający wcześniejsze stosunki między głównymi bohaterami. Sztuka utrzymywała się na afiszu przez kilka tygodni, a grę Sheybała krytyka dość zgodnie uznała za wydarzenia artystyczne¹⁵.

Występy w dramatach Bourgeade'a pozwoliły Korwin na stworzenie kreacji psychologicznych. Być może również w jakimś stopniu przyczyniły się do otrzymania kolejnych ciekawych ról. W 1989 r. do publicznego czytania swej sztuki (*Shylock* na motywach szekspirowskiego *Kupca weneckiego*) w Riverside Studios w Londynie zaprosił ją znany dramaturg Arnold Wesper¹⁶. Kilka lat później wystąpiła m.in. obok Richarda Kane'a w *The Grannie* Roberto Cossy w londyńskim Wimbledon Studio¹⁷ oraz w tytułowej roli w *Mrs Meszaros* Gerarda Macdonalda. W tej ostatniej sztuce, opartej na prawdziwych wydarzeniach, grała Żydówkę, która po wkroczeniu Niemców do Budapesztu w 1944 r. zostaje aresztowana i wsadzona do przepełnionego pociągu, mającego wywieźć tysiące Żydów do Auschwitz. Ale udaje jej się przekonać oficera SS, że ma szwedzką wizę. Zostaje odesłana do domu, a w drodze powrotnej towarzyszy jej esesman, z którym nawiązuje dramatyczną rozmowę. Przedstawienie zostało wystawione po raz pierwszy w maju 1999 r. w ramach Brighton Festival i następnie powtórzone w styczniu 2002 r., w zmienionej inscenizacji i częściowo obsadzie, w Komedia Theatre w Brighton. Recenzent londyńskiego „Dziennika Polskiego” rolę Korwin w obydwu inscenizacjach określił jako *wielką kreację*¹⁸.

Najwięcej satysfakcji przyniósł chyba monodram *Callas* według sztuki Jean-Yves Picqa, w którym Anna Korwin wystąpiła w roli „primadonny stulecia”. O powodzeniu artystycznym może świadczyć ilość wystawień – od stycznia 1993 r. Korwin prezentowała swój monodram około 170 razy, w różnych ośrodkach w Wielkiej Brytanii, a także zagranicą: w Eugene O'Neill Theatre Center w Waterford w USA oraz w Galerie Bellevue w Berlinie¹⁹. Sztuka jest oparta na autoryzowanych wywiadach, których w ciągu lat (między 1957 a 1970 r.) udzielała Maria Callas. Koncentruje się na karierze artystki, pracy jaką wkładała w rolę, odsłania jej złożoną psychikę, jedynie incydentalnie zahacza o sprawy z życia prywatnego. Przekładu sztuki na angielski dokonała Anna Korwin (pod pseudonimem

Claude Arno), uzupełniając, za zgodą autora, oryginalny tekst o kilka fragmentów, także pochodzących z wywiadów Callas²⁰. Monodram został dobrze przyjęty przez recenzentów, w opinii których Anna Korwin stworzyła interesujący i wiarygodny psychologicznie wizerunek greckiej divy²¹.

Ostatnią jak dotychczas rolę zagrała w *Dementia Diaries* według cyklu wierszy prozą Marii Jastrzębskiej, poetki polskiego pochodzenia. Sztuka opowiada o wewnętrznych światach polsko-angielskiej rodziny, w której obydwójce rodzice cierpią na demencję. Jak się odnosimy do ludzi, którzy są inni od nas? w jaki sposób ta choroba wpływa na otoczenie? – pyta autorka. Spektakl odbiegał od klasycznych form, gdyż był zbiorem monologów. Został wystawiony w ramach akcji funduszu Wellcome Trust (organizacji charytatywnej) przez Lewes Live Literature Production. Był prezentowany zarówno widzowi brytyjskiej, jak i polonijnej (w Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym w Londynie). Pozytywną recenzję Annie Korwin, występującej w roli Mamy, wystawił m.in. opiniotwórca „The Guardian”, pisząc, że swoimi monologami *zawładnęła spektaklem*²².

Udział w *Dementia Diaries* był pierwszą od wielu lat okazją zaprezentowania się, chociaż w języku angielskim, publiczności polonijnej. W języku polskim wystąpiła w 1998 r. w wieczorze artystycznym poświęconym Marii Skłodowskiej-Curie zorganizowanym w Ognisku Polskim w Londynie pod patronatem Ireny Stemplowskiej, żony ambasadora RP w Wielkiej Brytanii²³.

W filmie i telewizji Anna Korwin wyspecjalizowała się w kreśleniu aktorskich miniatur. Stworzyła ich całą galerię. Grała dystygowane damy i proste kobiety, postaci budzące sympatię i antypatyczne. Zmierzyła się z rolami osób znanych z historii, jak nieszczęsna królowa Francji Maria Antonina (*Miss Morison's Ghosts*, reż. John Bruce, 1981)²⁴ i ambitna Adriana de Mila Orsini, kuzynka papieskiego rodu Borgiów (serial *The Borgias*, reż. Brian Farnham, 1981).

Zakres oferowanych propozycji rozszerzała biegła znajomość trzech języków (polskiego, angielskiego i francuskiego), a w stopniu komunikatywnym także włoskiego, niemieckiego i rosyjskiego²⁵. Te umiejętności, w połączeniu z warunkami zewnętrznymi oraz kontynentalnym pochodzeniem, predysponowały ją do ról cudzoziemek. Najczęściej grała Francuzki i Słowianki, ale również Włoszki, Hiszpanki, Angielki, Żydówki, Niemki, Szwajcarki. Kilkakrotnie pojawiła się jako Polka. We Francji zagrała dużą rolę w pełnometrażowym filmie telewizyjnym *Mon ami Maigret* (reż. Bruno Gantillon, 2001) z popularnego cyklu o komisarzu Maigret. Trafiła również na plan we Włoszech, biorąc udział w kilku odcinkach edukacyjnego kursu nauki języka angielskiego (*Video English for You*, 1991)²⁶. W Polsce zagrała tylko raz, w realizowanym w koprodukcji z Amerykanami dramacie o powstaniu w getcie warszawskim pt. *Mur (The Wall)*, reż. Robert Markowitz). Zdjęcia do tej koprodukcji były kręcone latem 1980 r. w Sosnowcu (zbudowano tam dekoracje getta), a premiera w USA odbyła się w 1982 r.²⁷

W sumie wystąpiła w czterdziestu kilku filmach i produkcjach telewizyjnych. Współpracowała ze znanymi reżyserami, jak Warren Beatty, Delbert Mann, Sally Potter, Karel Reisz, John Schlesinger i Fred Zinnemann.

W filmografii Anny Korwin są tytuły, które pozostały w pamięci i historii kina, by wspomnieć zrealizowaną przez BBC adaptację *Sagi rodu Forsythe'ów* Johna Galsworthy'ego (*The Forsyte Saga*, reż. David Giles, 1967) czy hollywoodzką opowieść o losach Johna Reeda, amerykańskiego dziennikarza i komunisty, autora

głośnej relacji o przewrocie bolszewickim w Rosji *Czerwoni (Reds)*, reż. W. Beatty, 1981). Są i takie tytuły, które w pamięci się już całkowicie zatary. To proza życia każdego aktora.

Oferowane propozycje, wśród których większość stanowiły role dalszego planu i epizody, nie zawsze pozwalały na zaprezentowanie pełnej skali możliwości. I nie zawsze przynosiły artystyczną satysfakcję. Z tych aktorskich miniatur potrafiła jednak wydobyć nieszablonowe rysy, dzięki czemu role te zwracały uwagę. To sprawiało, że odpowiedzialni za obsadę angażowali ją do różnych przedsięwzięć. Występowała w adaptacjach dzieł literatury (*Jane Eyre*, reż. D. Mann, 1970) i dramatach wojennych (*The Hiding Place*, reż. James F. Collier, 1975). Grała w serialach kostiumowych (*The Borgias*, 1981), kryminalnych (*Paul Temple*, 1971; *Randall and Hopkirk (Deceased)*, 2001) i komediowych (*Manchild*, 2003) oraz popularnych wieloodcinkowych tasiemcach (*EastEnders*, 1992). Czasami pojawiała się na planie jedynie na chwilę, grając samą sylwetką, jak w filmowej biografii Isadory Duncan (*Isadora*, 1968) w reżyserii Karela Rejsza, czy w dramacie *Na skraju przepaści (Five Days One Summer)*, 1982), ostatnim filmie Freda Zinnemanna.

Bohaterki Anny Korwin to na ogół postaci dyskretne, pozostające na dalszym planie. Delikatne i wrażliwe (Madame Debie w *The Forsyte Saga*), a gdy trzeba zasadnicze i zdecydowane (Anna Rublov w *Randall and Hopkirk /Deceased/*). Wy różniły się godnością, bardziej może widoczną w mimice i spojrzeniu (Polletje, więźniarka obozu koncentracyjnego w *The Hiding Place*), elegancją, budziły zaufanie. Swe bohaterki Korwin kreśliła na ogół w sposób stonowany, wyrażając ich wewnętrzną świat za pomocą gestu, nerwowego odruchu, intonacji, spojrzenia. Zewnętrzny spokój i opanowanie Adriany de Mila Orsini (*The Borgias*) z pewnością skrywały silne emocje.

Na dużym ekranie debiutowała w 1965 r. epizodyczną rolą w melodramacie *Darling* w reżyserii J. Schlesingera²⁸. Debiut nie przyniósł jednak satysfakcji, gdyż sceny z Anną Korwin nie znalazły się w ostatecznej wersji filmu²⁹. Rolą, która otworzyła cały szereg kolejnych w brytyjskim filmie i telewizji, i która w jakimś stopniu wyznaczyła w nich miejsce aktorki, była Madame Debie, francuska krawcowa, w pierwszym odcinku *Sagi rodu Forsyte'ów* (emisja 7 stycznia 1967)³⁰. Madame Debie to kobieta ułożona, szanowana, skrywająca jakąś dramatyczną historię (zapewne wdowa, koniec małżeństwa przyplącała depresją). Postać zagrana oszczędnymi środkami, gestem, mimiką twarzy. Od strony warsztatowej niełatwa, gdyż bohaterka musiała operować językiem angielskim z silnym i naturalnym francuskim akcentem. Udany występ w dobrze przyjętym serialu BBC zaowocował wieloma podobnymi rolami w produkcjach kostiumowych. Jeszcze w tym samym roku Waris Hussein obsadził ją w telewizyjnej adaptacji dramatu Christy Winsloe „Dziewczęta w mundurkach” (*Girls in Uniform*)³¹. Kilka lat później pojawiła się w dwóch adaptacjach powieści Charlotte Brontë *Jane Eyre*, pełnometrażowej (z 1970 r. z Georgem C. Scottem i Susannah York) i telewizyjnej (z 1973 r., z Sorchą Cusack), w obydwu grając tę samą postać francuskiej guwernantki. Naturalną swobodę w operowaniu francuskim akcentem wykorzystwała w amerykańskim thrillerze *Incognito* (reż. John Badham, 1997), kreśląc sylwetkę zasadniczej urzędniczki w muzeum.

Najbardziej może brytyjska publiczność zapamiętała ją w roli Lilian Kominski, matki Rachel – jednej z bohaterek popularnego serialu *EastEnders*. Anna Korwin pojawiła się w czterech odcinkach emitowanych we wrześniu 1992 r. Stworzyła

postać wielowymiarową (Lilian swe niespełnione nadzieje maskuje chłodem w kontaktach z córką), mocno zarysowaną, momentami może nawet agresywną, na pewno inną od wielu zagranych wcześniej.

Otrzymywała także inne zadania aktorskie. Występowała w telewizyjnych i radiowych programach nauki języka francuskiego. Dubbingowała francuskie, niemieckie i włoskie dialogi w filmach (kilkakrotnie współpracowała z Robertem Rietym odpowiedzialnym za postsynchrony w wielu anglojęzycznych produkcjach)³². Te umiejętności językowe okazywały się przydatne również na planach, częściowo realizowanych w Anglii, filmów amerykańskich (*The Hiding Place*, *Reds* i in.).

Najważniejsze kreacje stworzyła już jako artystka dojrzała. Jest jedną z nielicznych aktorek polskiego pochodzenia w Wielkiej Brytanii, której udało się zaistnieć w brytyjskim środowisku artystycznym.

Dokumentacja artystyczna

Teatr

1952 – *Le Malade Imaginaire* (Molière), reż. Pamela Stirling, La Troupe Française; (Beline); w La Troupe Française grała także w sztuce Sachy Guitry *Villa à Vendre* (rola: L'Anglaise).

Uranium 235 (Ewan MacColl), reż. Joan Littlewood; Embassy Theatre, Londyn (premiera 12 V); Comedy Theatre, Londyn (od 18 VI); (Maria Curie).

1953 – *Twelfth Night* (William Shakespeare), reż. Joan Littlewood; Theatre Royal, Stratford East, Londyn (Olivia); premiera 2 II.

The Imaginary Invalid (Molière), reż. Joan Littlewood; Theatre Royal, Stratford East (Beline); premiera 16 II; przedstawienie prezentowane także na Edinburgh Festival (Oddfellows' Hall, 24 VIII 1953).

Juno and the Paycock (Sean O'Casey), reż. Joan Littlewood; Theatre Royal, Stratford East (Mary Boyle); premiera 16 III.

Colour Guard (George Stiles), reż. Joan Littlewood; Theatre Royal, Stratford East; (Film Star); premiera 30 III.

Arms and the Man (George Bernard Shaw), reż. Joan Littlewood; Theatre Royal, Stratford East (Raina Petkoff); premiera 27 IV.

Lysistrata (Aristophanes), reż. Joan Littlewood; Theatre Royal, Stratford East; (Crytyllice); premiera 11 V.

Three Men on a Horse (George Abbott & John Cecil Holm), reż. Joan Littlewood; Theatre Royal, Stratford East (Gloria); premiera 25 V.

Anna Christie (Eugene O'Neill), reż. Joan Littlewood; Theatre Royal, Stratford East (rola tytułowa); premiera 8 VI.

1958 – *Celestina* (Fernando de Rojas), reż. Joan Littlewood; Theatre Royal, Stratford East (Areusa); premiera 21 II.

1963 – *Who? Where? What? Why?* (William Marchant), reż. Vivian Matalon; Royal Court, Liverpool (Mademoiselle de Ligne); 3 VI.

1964 – *The Bacchae* (Euripides), reż. Bernard Miles; Mermaid Theatre, Londyn (w Chórze Kobiet); premiera 5 II.

Electra (premiera 21 X), *Iphigenia in Tauris* (premiera 22 X), *The Trojan Women* (premiera 2 XI) [Euripides], reż. David Thompson; przedstawienia prezentowane w Theatre Royal, Stratford East w Londynie; (we wszystkich w Chórze Kobiet).

1965 – *Torpe's Hotel* (François Billeldoux), reż. Laurier Lister; Yvonne Arnaud Theatre, Guildford (Bertie Kaufmann); premiera 19 X.

1977 – *Henry V* (William Shakespeare), reż. Frederick Proud; Ludlow Festival (Alice).

1978 – *The Old Country* (Alan Bennett), reż. Joan Riley; Theatre Royal, Windsor (Olga); w marcu.

1985 – *The Passport* (Pierre Bourgeade), reż. Simon Callow; Offstage Downstairs, Londyn (Natalya), także adaptacja tłumaczenia; premiera 21 X.

1988 – *The Eagle and the Serpent* (Pierre Bourgeade), reż. Anna Korwin; Offstage Downstairs, Londyn (Elizabeth Nietzsche), także tłumaczenie tekstu sztuki z francuskiego; premiera 2 II.

1989 – *Shylock* (Arnold Wesker), reż. Arnold Wesker; Riverside Studios, Londyn (Rivka, siostra Shylocka); rehearsed reading; premiera 16 X.

1991 – *By Whatever Means* (Pierre Bourgeade), reż. Andrew Visnevski; Offstage Downstairs, Londyn (Madame Gali), także tłumaczenie tekstu sztuki z francuskiego; premiera 18 III.

1993 – *Callas*, one-woman show (Jean-Yves Picq), reż. Richard Digby Day; Mercury Studio, Colchester (Maria Callas), także tłumaczenie tekstu monodramu z francuskiego; premiera 27 I, kolejne wystawienia (w sumie około 170), m.in. w: Palace Theatre (Westcliff-on-Sea, 1993), Riverside Barn (Walton-on-Thames, 1993), Galerie Bellevue (Berlin 1993), Eugene O'Neill Theater Center (Waterford, Connecticut, USA, 1994), Stables Theatre (Hastings, 1994), Accademia Italiana (Londyn, 1994), Jersey Arts Centre (St. Helier, Channel Islands, 1994), Kent Literature Festival (1994), Metropole Arts Centre (Folkestone, 1994), Cliveden (Taplow, 1994), Medieval Hall (Salisbury, 1994), Georgian Theatre Royal (Richmond, Yorkshire, 1994), Wimbledon Studio – Attic Theatre (Londyn, 1994 i 1995), Charles Cryer Studio Theatre (Carshalton, 1996), The Studio, Beckenham (Londyn, 1996), The Yvonne Arnaud Mill Studio (Guildford, 1996), Buxton Festival (1997), Falmouth Arts Centre (Cornwall, 1997), Harrow Arts Centre (Londyn, 1997), Town Hall (High Wycombe, 1997), Redgrave Theatre (Farnham, 1998), Merton Abbey Mills (Londyn, 1998), Ustinov Studio (Theatre Royal Bath, 1998), New End Theatre (Hampstead, Londyn, 1998), Old Red Lion Theatre (Londyn, 1998), Connaught Theatre (Worthing, 1999), Poole Arts Centre (Poole, 1999), Phoenix Theatre (Bordon, 1999), Marine Theatre (Lyme Regis, 2000), Everyman Theatre (Cheltenham, 2000), Brewery Arts (Cirencester, 2001), Blackpool Grand Theatre (Blackpool, 2002), The Rose Theatre (Kidderminster, 2003), The Hat Factory Arts Centre (Luton, 2004), New Wolsey Theatre (Ipswich, 2004), Square Chapel Centre for the Arts (Halifax, 2004), Tobacco Factory (Bristol, 2004), Croydon Clocktower (Croydon, Londyn, 2005), Civic Theatre (Chelmsford, 2005), Ludlow Festival (2005), Open Air Theatre (Regent's Park, Londyn 2005), River Studios (Westacre, 2005), Blackfriars (Boston, 2006), The Nuffield Theatre (Southampton, 2006), Yvonne Arnaud Theatre (Guildford, 2006), Maltings Arts Centre (St Albans, 2007), Mercury Theatre (Colchester, 2007), Trinity Theatre and Arts Centre (Tunbridge Wells, 2008), The Theatre By The Lake (Keswick, 2008), Hackney Empire (Londyn, 2008), Kenton Theatre (Henley-on-Thames, 2009), Rosemary Branch Theatre (Londyn, 2009), Tara Studio (Londyn, 2009), Lichfield Garrick (Lichfield, 2010 i 2011), The Flavel (Dartmouth, 2011), Canterbury Festival (Sarah Thorne Theatre

Club, Broadstairs, 2011), Mercury Theatre (Colchester, 2012), Hertford Theatre (Hertford, 2012), Diss Corn Hall (Diss, 2013), The Mill Studio, Yvonne Arnaud Theatre (Guildford, 2013).

1995 – *Bearing Fruit*. Five short plays, reż. Deborah Paige; Hampstead Theatre, Londyn; role w: *Dark Afternoon Tea* Hanan al-Shaykh (Fatima) i *Coventry Carol* Helen Edmundson (Grandma); premiera 15 II.

The Grannie (La Nona) (Roberto Cossa), reż. Jenny Lee; wystawiło Attic Theatre Company w Wimbledon Studio, Londyn (Anyula); premiera 14 XI.

1998 – w wieczorze poświęconym Marii Skłodowskiej-Curie, zorganizowanym 6 września w Ognisku Polskim w Londynie przez Towarzystwo Marii Skłodowskiej-Curie w Hołdzie, Anna Korwin czytała listy Ireny Curie, córki polskiej noblistki, do matki.

1999 – *Mrs Meszaros* (Gerard Macdonald), reż. Maria Pattinson; Theatre and Beyond, w ramach Brighton Festival (rola tytułowa); w maju.

2002 – *Mrs Meszaros* (Gerard Macdonald), reż. Maria Pattinson i Aaron Swartz; Komedia Theatre, Brighton, w ramach Holocaust Memorial Day (rola tytułowa); premiera 24 I.

2003 – *A Song at Twilight* (Noël Coward), reż. Richard Digby Day; Perth Theatre, Perth [Szkocja] (Lady Hilde Latymer); premiera 24 I.

The Ceremony (Eva Hoffman), reż. Helena Kaut-Howson; Soho Theatre, Londyn; (2 różne role); rehearsed reading; premiera 15 XII.

2009 – *Dementia Diaries* (Maria Jastrzębska), reż. Mark C. Hewitt; wystawienia: Eastbourne Festival (21, 22, 24, 26 IV); Artisan, Lewes (20 IX); (Mama).

2011 – *Dementia Diaries*; dalsze wystawienia w częściowo zmienianej obsadzie: The Nuffield Theatre, Southampton (31 I – 2 II); Jazz Café POSK, Londyn (20 III); St Bartholomew's Hospital, Londyn (4 IV); Adam House Theatre, Edynburg (5-6 IV); Leggate Theatre, University of Liverpool (3 V); The Medical School, Royal Derby Hospital, Derby (4 V); Rosemary Branch Theatre, Londyn (12-14 VII); Sallis Benney Theatre, Brighton (19 X); Reardon Smith Theatre, Cardiff (26 X).

Film, telewizja

1958 – *The Ponyman* (w cyklu „ITV Television Playhouse”), UK, reż. Henry Kaplan.

1965 – *Darling*, UK, reż. John Schlesinger (Gość na wystawie obrazów, sceny usunięte w montażu).

1967 – *The Forsyte Saga* (serial TV), UK, odcinek: *A Family Festival*, reż. David Giles (Madame Debrie).

Girls in Uniform (w cyklu TV „Play of the Month”), UK, reż. Waris Hussein (Mademoiselle Alaret).

Music International (TV), UK, reż. Anthony Wilkinson (Nauczycielka baletu)

1968 – *Isadora*, UK, Francja, reż. Karel Reisz (Rosjanka).

The Spanish Farm (serial TV), UK, odcinek: *Paris*, reż. Gerald Blake (Kierowniczka w Government Office).

1969 – *Castle Haven* (serial TV), UK, w obsadzie przez 9 miesięcy, reż. odcinków: Hugh Munro, Bob Hird, Michael Apted, Valerie Hanson, Tony Wharmby, June Wyndham-Davies (Vlasta Pospichal).

- 1970 – *Jane Eyre*, UK/USA, reż. Delbert Mann (Sophie).
- 1971 – *Paul Temple* (serial TV), UK, odcinek: *Cue Murder!* reż. George Spenton-Foster (Galina Wyzanski).
- 1972 – *The Man from Haven* (serial TV), UK, odc. 1, reż. Peter Wood (Sekretarka).
- The Visitors* (serial TV), UK, odc. 3, reż. Ronald Wilson (Mrs Markiewicz).
- 1973 – *Jane Eyre* (serial TV), UK, odc. 1, 2, 4, reż. Joan Craft (Sophie).
- 1939 (w cyklu TV „Late Night Theatre”), UK, reż. Roger Tucker (Gospodyni Freuda).
- 1974 – *The Joke* (w cyklu TV „BBC2 Playhouse”), UK, reż. Voytek [Wojciech Roman Szendzikowski] (Sarah).
- The Top Secret Life of Edgar Briggs* (serial TV), UK, odcinek: *The K.G.B.*, reż. Bryan Izzard (Dr Natasha Starovsky).
- 1975 – *The Hiding Place*, USA, reż. James F. Collier (Polletje).
- 1976 – *Victorian Scandals* (serial TV), UK, odcinek: *Skittles*, reż. June Howson (Madame Bonnier).
- 1977 – *Happy in War* (w cyklu TV „The Velvet Glove”), UK, reż. James Ormerod (Committee lady).
- 1978 – *Angels* (serial TV), UK, odcinek: *Human Error*, reż. Roger Tucker (Miss Fullbright).
- Gangsters* (serial TV), UK, odcinek: *Double Peril*, reż. Roger Tucker (Urzędniczka przeprowadzająca rozmowę w sprawie pracy).
- Shadows* (serial TV), UK, odcinek: *Eleven O’Clock*, reż. Joe Boyer (Madame)
- 1980 – *The Wall* (*Mur*, TV, premiera 1982), USA, Polska, reż. Robert Markowitz, Jerzy Antczak (Żydówka) 1981 – *Reds*, USA, reż. Warren Beatty (Amerykańska aktywistka polityczna).
- Miss Morison’s Ghosts* (TV), UK, reż. John Bruce (Marie Antoinette).
- The Borgias* (serial TV), UK, Włochy, Australia, odc. 1, 2, reż. Brian Farnham (Adriana de Mila Orsini).
- 1982 – *Five Days One Summer*, USA, reż. Fred Zinnemann (Kelnerka).
- Nanny* (serial TV), UK, odcinek: *Fathers*, reż. David Tucker (Hildegard Leonard).
- 1984 – *Charlie* (serial TV), UK, odcinek: *Charlie Is My Darling*, reż. Martin Campbell (Danuta Lawrence).
- Diana* (serial TV), UK, odc. *June 1943*, reż. Richard Stroud (Konsjerżka).
- 1987 – *Running Wild* (serial TV), UK, odcinek: *The Last of the Red Hot Rock N’ Rollers*, reż. Vic Finch (Włoska pacjentka).
- 1989 – *Saracen* (serial TV), UK, odcinek: *Girl’s Talk*, reż. Roger Tucker (Dr. Elizabeth Mostyn).
- 1991 – *Video English for You*. Corsi di lingue de Agostini (video), Włochy, udział w 5 odcinkach (Harriet Cunningham).
- 1992 – *Flea Bites* (w cyklu TV „Screen Two”), UK, reż. Alan Dossor (Polka)
- EastEnders* (serial TV), UK, udział w 4 odcinkach, reż. Philip Casson, Jonathan Wright Miller, Margy Kinmonth (Lilian Kominski).
- 1993 – *Maria’s Child* (w cyklu TV „Screen Two”), UK, reż. Malcolm McKay (Giuseppina).
- 1997 – *Incognito*, USA, reż. John Badham (Urzędniczka w muzeum).
- Police 2020* (TV), UK, reż. David Richards (Mrs Golubkov).

2000 – *The Man Who Cried*, UK, Francja, reż. Sally Potter (Kobieta w sweatshopie).

2001 – *Maigret* (serial TV), Francja, odcinek: *Mon ami Maigret*, reż. Bruno Gantillon (Mrs Ellen Wilcox).

Randall and Hopkirk (Deceased) (serial TV), UK, odcinek: *The Glorious Buttraneh*, reż. Charlie Higson (Anna Rublov).

2002 – *The Cry* (TV), UK, reż. David Drury (Anya Danilov).

2003 – *Manchild* (serial TV), UK, odcinek 7, reż. David Evans (Madame Patisserie).

Radio

Słuchowiska, m.in.:

1962 – *The Trouble with England*, prod. Archie Campbell – BBC Home Service.

Your Verdict, prod. Trafford Whitelock – BBC Light Programme.

What Men Dare Do, prod. John Gibson – BBC Light Programme.

1963 – *The Fist*, prod. Archie Campbell – BBC Home Service.

1965 – *The Toilers of the Sea*, prod. John Powell – BBC Home Service.

W słuchowiskach tych Anna Korwin odtwarzała postaci cudzoziemskie. Ponadto wystąpiła w programach edukacyjnych nauki języka francuskiego dla szkół i dorosłych, realizowanych przez Geoffrey'a Braithwaite'a i Elsie Ferguson (dla BBC Radio 4 i BBC Radio 3). Brała udział także w reklamach Dorland Advertising.

Zestawienie sporządzono na podstawie: British Film Institute, *Film and TV Database*, <http://ftvdb.bfi.org.uk/sift/individual/330258>, *Anna Korwin* – Agences Artistiques, <http://www.agencesartistiques.com/artiste.cfm/30169-Anna-Korwin.html> 3, *Genome Project* – *Radio Times* 1923-2009, <http://genome.ch.bbc.co.uk/>; *The Internet Movie Database*, <http://www.imdb.com/name/nm0466821/>; *The London Stage 1950-1959: A Calendar of Plays and Players*, t. I-II, red. J.P. Wearing, Scarecrow Press, Metuchen, N.J. – London 1993, prac cytowanych w przypisach oraz informacji udzielonych przez Annę Korwin. W kilku przypadkach określenia ról, ze względu na trudności w dosłownym przekładzie na język polski, pozostawiono w oryginale.

W oczach krytyki i współpracowników

O roli w *Twelfth Night*: *John Blanshard, a roaring boisterous Toby, Maureen Daly, delightful and brimming with vitality as Maria, George Cooper's Malvolio, Gerry Rafflers' Orsino – could hardly be bettered by the Old Vic, and Anna Korwin's Olivia is a model of dignity and grace.*

Dympna Callaghan, *Shakespeare at the Fun Palace: Joan Littlewood*, w: red. Marianne Novy, *Cross-Cultural Performances. Differences in Women's Re-Visions of Shakespeare*, University of Illinois Press, Urbana 1993, s. 112.

O roli w *The Passport*: *Expressionism is a word which brings a prayer to the lips of the pious and has become merely pejorative. It takes fearless actors rich of resource and bold of means to bring it off; Anna and Peter³³ were two such. (...) She had translated the play³⁴, as well as having given a very good performance herself, Simon Callow, *My Life in Pieces. An Alternative Autobiography*, Nick Hern, London 2010, s. 214, 216-217.*

Anna Korwin is touching as the woman who has waited 25 years for her passport application to leave Tsarist Russia to come through, Martin Hoyle, „Financial Times”, 24 X 1985.

*O reżyserii i roli w *The Eagle and the Serpent: But Anna Korwin's production is deft and astute, with its characters all assembled and engrossed on different portions of the stage until called into the action**, Nicholas de Jongh, „The Guardian”, 5 II 1988.

That said, Anna Korwin's production is good and the performances keep one's interest, Robert Gore-Langton, „Time Out”, 10 II 1988.

What the production unfortunately lacks is a strong dose of dramatic tension. As it is, there are about fifteen scene changes in a period of eighty minutes, Hamayun Hussain, „What's On”, 10 II 1988.

Anna Korwin's translation and direction of Pierre Bourgeade's play is gripping because the two male characters Nietzsche (Vladek Sheybal) and Ree (Ian Flintoff) feel everything, particularly rejection, more deeply than Lou (Catriona MacColl) who it seems, was destined to bring pain to the lives of others, Brigit Grant, „The Jewish Chronicle”, 12 II 1988.

The dramatic potential of the upheaval in Nietzsche's life is realized in a short play, „The Eagle and the Serpent”, at the Offstage Downstairs. Pierre Bourgeade, whose two-hander, „The Passport”, was mounted there by Simon Callow in 1985, is well served by his translator, Anna Korwin, who also directs and takes the „no good will come of it” role as the philosopher's sister, John Coldstream, „The Daily Telegraph”, 12 II 1988.

O By Whatever Means...: In its British premiere the translator Anna Korwin also appears, playing the formidable brothel-keeper Madame Gali. She offers the „milk of oblivion” to the schoolmaster, a promise of love and a glimpse of horror to his pupil and a steady flow of information to the police, Annalena McAfee, „Evening Standard”, 19 III 1991.

Anna Korwin's translation is a perplexing affair, with a preponderance of odd phrasing, presumably designed to heighten the sense of ritual, fatal ceremony. Political theatre its maxims, but they should be used sparingly and to considered effect. (...) On the plus side, there are some good performances from Dominic Curtis (Werg) and Anna Korwin as the blithely unprincipled Madame Gali, Will Eaves, „What's On”, 20 III 1991.

O roli w monodramie Callas: There are no false notes in Anna Korwin's superb one-woman performance about the life and times of opera's legendary soprano. Unmissable, „What's on in London” (cyt. za programem teatralnym).

The performance by Korwin is brilliant. She captures the style, gesture, the regality of the star. The play is skillfully welded by Jean-Yves Picq to paint a portrait of a woman of immense talent and brittle temperament, „Croydon Advertiser” (cyt. jw.)

We felt Callas was there on stage, such was the conviction Korwin gave to her characterization. An astonishing performance. For an hour and a half La Divina lived again, „Western Daily Press” (cyt. jw.).

Korwin's intimate portrayal of Callas was almost sensational, her masterly timing and perfectly natural delivery being matched by a battery of a laidback nuances, „Sheffield Telegraph” (cyt. jw.).

Korwin took us on a dramatic and revealing journey into every corner of Callas' complex psyche in a intense, fast moving and totally engrossing show, „TNT Magazine” (cyt. jw.).

Imponująca w roli Callas jest Anna Korwin. Ma doskonałą dykcję, świetnie operuje głosem, ruchem, gestem, a szczególnie mimiką twarzy. Są w przedstawieniu momenty, w których jest wzruszająca, czy nawet wstrząsająca. Od razu też nawiązuje jakiś osobisty, wręcz intymny kontakt z publicznością, Weronika Krata, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”, 23 II 1994.

Korwin's natural skill with languages shines through, as she portrays the multi-lingual Callas slipping effortlessly and naturally from English into French and Italian and back. (...) It is thought-provoking, life-enhancing, soul-satisfying theatre, Leon Conrad, Divine portrait of „La Divina”, 6 II 2009.

(http://www.remotegoat.co.uk/review_view.php?uid=3194)

Callas was brought to life by the magnificent acting of Anna Korwin. She kept us riveted for the 90 minutes and we could have continued, as we were drawn right into Callas' soul, Natasha Clare Hodson, „Camden Gazette”, 25 II 2009.

O roli w Bearing Fruit: Even better is Hanan Al-Shaykh's „Dark Afternoon Tea” (a translation from the Arabic) in which two women from Beirut meet as wan London immigrants and try to recapture the fun they had together during the civil war. Tremendous performances from Veronica Clifford and Anna Korwin, Irving Wardle, „Independent on Sunday”, 19 II 1995.

O roli w The Grannie (La Nona): Na specjalne wyróżnienie zasługuje kreacja Anny Korwin-Kochanowskiej jako Anyuli. Swoją oszczędną grą Korwin stworzyła dramatyczną postać. Świetnie operuje ruchem, gestem i głosem. Wstrząsający w zakończeniu pierwszej części jest jej ni to śmiech, ni to krzyk, wyrażający dramatyczność sytuacji, Michał Getman, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”, 4 XII 1995.

Good supporting work from Anna Korwin as Carmelo's wife Anyula, Alexa Rosewood as her daughter Marta and Ursula Mohan as Nona's daughter Maria, provides a platform for Richard Kane's brilliant Nona. Tara Conlan, „The Stage”, 21 XII 1995.

O roli w Mrs Meszaros: I tu chciałbym zwrócić specjalną uwagę na Annę Korwin, która w tytułowej roli stworzyła wielką postać. To ona trzymała wszystkich w napięciu. Była to niewiarygodna wręcz kreacja psychologiczna, albowiem Mrs Meszaros była jednocześnie przerażoną i odważną kobietą, która starała się nie ukazać swoich emocji. Była spokojna i opanowana nawet w najbardziej dramatycznych momentach rozgrywających się wokół niej. Wielka kreacja! Lesław Bobka, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”, 28 V 1999.

O roli w A Song at Twilight: In Richard Digby Day's persuasive production, both Gary Raymond as Sir Hugo and Anna Korwin as his wife make an alarmingly nervous start, Joyce McMillan, „The Scotsman”, 5 II 2003.

O roli w Dementia Diaries: It is Tata's wife Mama, played by Anna Korwin, who steals the show though, John O'Donoghue, „The Guardian”, 22 II 2011.

I choć wszyscy aktorzy prezentowali się kapitalnie, to można było odnieść wrażenie, że rola odegrana przez Annę Korwin była szczególnie znacząca. Po obejrzeniu „Dzienników demencji” należy zatem zgodzić się z oceną brytyjskiego krytyka z „Guardiana”, który stwierdził, że monologi Korwin zawładnęły spektaklem, Justyna Daniluk, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”, 24 III 2011.

Anna Korwin is brilliant as Mama – bound to a wheelchair she still manages to feed the foxes with ham that she carries in her handbag – to the horror of her son Edzio (Al Gregg) who is as paranoid about hygiene as his mother, whom he loathes, is about the carer Mrs Alicja (Agnieszka Korzuszek) whom she considers a thief, Carolin Kopplin, „UK Theatre Network”, 13 VII 2011.

(http://www.uktheatre.net/magazine/read/dementia-diaries-at-the-rosemary-branch-theatre_1037.html).

ARTUR PATEK

- ¹ L. Bobka, *Anna Korwin*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 22 VIII 2010, s. 16.
- ² Biblioteka Polska POSK w Londynie: Archiwum Osobowe Emigracji, nr 40/70 (inf. bibliograficzne); *Rocznik Polonii 1958-59*, red. B.O. Jeżewski, Taurus, Londyn 1958, s. 325; nekrologi i artykuły pośmiertne: „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”, 28 I 1970; „British Journal of Radiology”, t. 43: April 1970, s. 281 (C.F. MacG). Wiosną 2010 r. w Sussex County Arts Club zorganizowano wystawę prac J. Korwin-Kochanowskiego.
- ³ *Anna Korwin – curriculum vitae*, s. 1 (wykaz ról udostępniony przez A. Korwin); *Interview with Anna Korwin* (3): Theatre Archive Project, The British Library, University of Sheffield and AHRB, <http://sounds.bl.uk/related-content/TRANSCRIPTS/024T-C1142X000218-0100A0.pdf>; wywiad przeprowadzony 4 XII 2007 r. przez Toma Brandta. (dostęp: 15 listopada 2014 r.).
- ⁴ Próby odbywały się w Manchester. W przeniesieniu przedstawienia do Londynu mieli dopomóc, obecni na jednej z prób, aktorzy Sam Wanamaker i Michael Redgrave. *Interview with Anna Korwin* (1), dz. cyt.
- ⁵ H. Goorney, *The Theatre Workshop Story*, Eyre Methuen, London 1981, s. 205; M. Coren, *Theatre Royal. 100 years of Stratford East*, Quartet, London 1984, s. 29-30; H. Greene, *Theatre Workshop: visions and vicissitudes. From pioneering new techniques to West End success*, „The Stage”, 31 I 1980, s. 132.
- ⁶ *Interview with Anna Korwin* (1), dz. cyt.
- ⁷ Zob. recenzję Petera Robertsa w „Plays and Players” 1958, nr 4, s. 23 oraz recenzję w „The Stage”, 27 II 1958, s. 12.
- ⁸ [J. Littlewood], *Joan’s Book. Joan Littlewood’s Peculiar History As She Tells It*, Methuen, London 1994, s. 504.
- ⁹ Anna Korwin, we współpracy z Anne Suter, przetłumaczyła również z francuskiego sztukę Marca Perriera pt. *Six heures au plus tard*, wy-
- stawioną w 1988 r. w teatrze w Guildford. Inf. udzielona przez A. Korwin (12 XII 2011).
- ¹⁰ Przedstawienie początkowo miał reżyserować, zdobywający właśnie uznanie, Stephen Daltry. Inf. A. Korwin (1 III 2012).
- ¹¹ Wybór recenzji z brytyjskich tytułów prasowych (w formie przedruków) w: *London Theatre Record 1985*, I. Herbert, Twickenham 1985, s. 1052 (*The Passport*), *London Theatre Record 1988*, s. 132-133 (*The Eagle and the Serpent*), *Theatre Record 1991*, I. Herbert, London 1991, s. 332-333 (*By Whatever Means*). Ponadto zob. Z. Broncell, *Anna Korwin w „Paszporcie”*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”, 7 XI 1985, s. 6; P. Rush, *The Passport*, „The Stage”, 7 XI 1985, s. 20; P. Roberts, *By Whatever Means*, „The Stage”, 11 IV 1991, s. 15.
- ¹² S. Callow, *My Life in Pieces. An Alternative Autobiography*, Nick Hern, London 2010, s. 214, 216-217 (fragmenty opinii cytujemy w aneksie).
- ¹³ „The Guardian”, 5 II 1988 (Nicholas de Jongh); „Time Out”, 10 II 1988 (Robert Gore-Langton); „The Jewish Chronicle”, 12 II 1988 (Brigit Grant).
- ¹⁴ Aktor polskiego pochodzenia, w Wielkiej Brytanii od 1957 r. W Polsce wystąpił m.in. w roli Muzyka w *Kanale* (1956) Andrzeja Wajdy.
- ¹⁵ Szerzej o przedstawieniu zob. A. Patek, *Władysław Sheybal. Kadry z życia artysty*, Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica”, Kraków 2004, s. 110-114 (tamże reprodukcja recenzji z „The Jewish Chronicle” i „Time Out”); inf. Anny Korwin (10 III 2001).
- ¹⁶ Recenzje m.in. w „Financial Times” (M. Hoyle, 17 X 1989), „The Daily Telegraph” (J. Gross, 18 X 1989), „The Guardian” (D. Lemmon, 18 X 1989) i „The Independent” (P. Kemp, 18 X 1989).
- ¹⁷ M. Getman, *Anna Korwin w „La Nona”*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”, 4 XII 1995, s. 4; T. Conlan, *The Grannie*, „The Stage”, 21 XII 1995, s. 10.

- ¹⁷ Recenzje Lesława Bobki w „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza”, 28 V 1999 (*Dzień z życia Mrs Meszaros*, s. 4), 11 II 2002 („Mrs Meszaros”, s. 5).
- ¹⁸ Inf. Anny Korwin (9 VII 2011); program teatralny w zbiorach autora). Część przedstawień odnotowana na stronie UK Theatre Web: <http://www.uktw.co.uk/archive/S0484327262/> Reżyser, Richard Digby Day, w 2003 r. obsadził Korwin ponownie, w jednej z głównych ról w *A Song at Twilight* Noëla Cowarda.
- ¹⁹ Inf. Anny Korwin (10 III 2001); *Theatre Record* 1995, s. 338; *Callas comes to life*, „The Stage”, 21 III 1996, s. 10.
- ²⁰ W. Krata, *Korwin: Callas*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”, 23 II 1994, s. 6; L. Mullen, *Callas*, „The Stage”, 18 II 1993, s. 15. Wybór fragmentów recenzji w aneksie.
- ²¹ „The Guardian”, 22 II 2011; zob. też teksty Justyny Daniluk w „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza”: „Dziennik Demencji” *Marii Jastrzębskiej* (24 II 2011, s. 8) i *Spektakl Marii Jastrzębskiej* w *POSK-u* (24 III 2011, s. 9).
- ²² „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”, 2 IX 1998 i 2 X 1998.
- ²³ W tej osadzonej w realiach 1901 r. telewizyjnej opowieści z dreszczykiem Anna Korwin właściwie wystąpiła w roli zjawy francuskiej królowej, która ukazała się w ogrodach pałacu w Wersalu dwóm brytyjskim damom z Oxfordu (Wendy Hiller i Hannah Gordon). A. Coleman, *Giving new life to old ghosts*, „TV Times” 1981, nr 35, s. 8-9 (m.in. fot. A. Korwin w roli Marii Antoniny).
- ²⁴ Za CV aktorki na stronie Agences Artistiques, <http://www.agencesartistiques.com/artiste.cfm/30169-Anna-Korwin.html>; *Spotlight. Actresses. Children A-Z*, Autmn 1971, nr 128, część 2, London 1971, s. 1948.
- ²⁵ CV Anny Korwin na stronie Agences Artistiques. Ukazała się także wersja wydana we Francji przez Éditions Atlas w 1992 r. pt. *Video English for You: cours d'anglais en immersion totale* (reż. Bernard Canetti), zob. WorldCat, http://www.worldcat.org/title/video-english-for-you-cours-d-anglais-en-immersion-totale/oclc/691471292&referer=brief_results.
- ²⁶ Z polskiej strony odpowiedzialny za realizację był Jerzy Antczak. Zob. J. Antczak, *Noce i dnie mojego życia*, Axis Mundi, Warszawa 2009, s. 318-326.
- ²⁷ Film otrzymał m.in. nagrodę Złotego Globu w kategorii najlepszego filmu zagranicznego oraz statuetkę Oscara dla Julie Christie jako najlepszej aktorki pierwszoplanowej.
- ²⁸ Podobne doświadczenie aktorka przeżyła przy okazji realizacji *The Hiding Place* (1975), gdy z gotowych już materiałów filmu wycięto istotny fragment roli (scena śmierci). Scenę wycięto, gdyż podobną miała w tym filmie grająca główną rolę Julie Harris. Inf. udzielona przez A. Korwin (9 VII 2011).
- ²⁹ „Radio Times”, 5 I 1965, s. 4-5.
- ³⁰ „Radio Times”, 12 X 1967, s. 18.
- ³¹ Za: *Anna Korwin* – curriculum vitae, s. 2.
- ³² Sylwetka aktorki na stronie reprezentującej ją agencji aktorskiej.
- ³³ Peter Bayliss, odtwórca roli męskiej (Celnika).
- ³⁴ Właściwie dokonała adaptacji istniejącego już tłumaczenia, którego autorką była amerykańska pisarka i reżyserka Sande Zeig. *London Theatre Record* 1985, s. 1052; L. Bobka, *Anna Korwin*, s. 16.